

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Наукова бібліотека РДГУ

*Серія «Електронна бібліотека»
«Класики педагогіки»*

Учитель. Письменник. Людина

(Антон Семенович Макаренко
1888-1939)

Бібліографічний покажчик

Рівне – 2017

91.9:74

У 92

016:37

Учитель. Письменник. Людина : (Антон Семенович Макаренко 1888-1939) : бібліогр. покажч. / М-во освіти і науки України, Рівнен. держ гуманіт. ун-т, Наук. б-ка ; уклад. : С. Н. Грипич, Н.В. Марчук, Л. В. Ковальчук. – Рівне : РДГУ, 2017. – 45 с. – (Серія «Електронна бібліотека»; «Класики педагогіки»).

Відповідальний за випуск:

С. Н. Грипич – доцент,
директор наукової бібліотеки РДГУ.

Укладачі:

С. Н. Грипич – доцент,
директор наукової бібліотеки РДГУ;
Н. В. Марчук – гол. бібліограф наукової
бібліотеки РДГУ;
Л. В. Ковальчук – зав. інформаційно-
бібліографічним відділом

Комп'ютерний набір та
художнє оформлення:

В. С. Різун – провідний бібліотекар наукової
бібліотеки РДГУ

Бібліографічний покажчик вміщує описи документальних джерел із фондів наукової бібліотеки РДГУ, що експонувалися на віртуальній книжково-інформаційній виставці «Учитель. Письменник. Людина» (Антон Семенович Макаренко 1888-1939).

Рекомендовано до друку методичною радою наукової бібліотеки РДГУ.
(Протокол № 4 від 20.04.2017 р.)

© **Наукова бібліотека РДГУ, 2017 р.**
м. Рівне, вул. Пластова, 31
www.rshu.edu.ua/library
library.rshu@gmail.com

Антон Семенович Макаренко
(1888-1939)

Передмова

Сьогодні пріоритетом освіти в Україні є підвищення статусу педагога (вчителя, вихователя) та створення конструктивних взаємовідносин між вихователем і вихованцями. Цінним й сучасним для розвитку та виховання громадянина України є досвід А. С. Макаренка. Педагогічні ідеї видатного педагога в наш час сприймаються як історична цінність, універсальна система виховання, як інструмент вивчення та розуміння причин багатьох проблем сучасної молоді, джерело створення ефективної системи соціального виховання, яка б відповідала актуальним потребам сучасності. Його науково-педагогічна діяльність була спрямована в майбутнє, тобто в сьогодення.

У педагогічній спадщині Антона Семеновича Макаренка ми знаходимо орієнтири, цінності, необхідні для розвитку людини: гуманне суспільство, активну діяльність, красу, ідеал, гармонію людини й колективу. Метою своєї педагогічної діяльності Антон Семенович Макаренко вважав виховання справжньої людини, яке здійснювалося як наслідок спрямовуючого впливу наставника. Свої методи виховання педагог організував так, що перетворював процес виховання на співдружність дорослих і дітей, домагався, щоб вихованці відчували себе творцями системи заходів, які вони виконували з великим піднесенням, оптимізмом, вірою в завтрашній день, у свої сили. Такий стиль поєднання керівництва з творчими зусиллями вихованців має неоціненне значення для кінцевих результатів виховної роботи і є добрим прикладом для сьогоденішнього покоління вихователів, які формують світогляд справжніх громадян нашої країни.

Невтомна праця, енциклопедичні знання, багаторічний досвід, доцільність використання засобів виховання допомогли педагогу сформулювати низку основних ідей і принципів, спрямованих на гуманізацію навчально-виховного процесу.

Сьогодні – це постулати й керівництво до дії сучасного, розумного вихователя – цілителя дитячих душ: якомога більше поваги до людини, якомога більше вимогливості до неї; опора на краще в людині, оптимістична гіпотеза; поєднання навчання з трудовим, моральним, фізичним і естетичним вихованням. Проблема особистості може бути розв’язана, якщо в кожній людині бачити особистість; треба вміти працювати з вірою в людину, із серцем, із справжнім гуманізмом. У педагога повинна бути єдина спеціальність – бути великою людиною, справжньою людиною.

Метою виховання А. С. Макаренка вважав «програму людської особистості, програму людського характеру», причому в поняття «характер» він включав увесь зміст особистості, характер зовнішніх впливів і внутрішньої переконаності, і цілісну картину людської неповторності.

Світове і вітчизняне макаренкознавство акцентувало свою увагу на таких аспектах педагогічного досвіду А. С. Макаренка як роль педагога в розвитку особистості; «не дорікати за колишнє», принципах паралельної педагогічної дії, єдності виховання й життя; організаційній структурі колективу як умови набуття досвіду соціальних стосунків.

Переважна більшість проблем зосереджувалась навколо колективу як центральної ланки організаційно-методичної

системи досвіду А. С. Макаренка. І в наш час демократична культура колективу, повноцінний демократичний стиль відносин у колективі між вихователями й вихованцями, між учителями і учнями, викладачами та студентами, в колективах вихованців, учнів, студентів; гармонізація інтересів колективу, суспільства й конкретної особистості; постійна динаміка перспектив; систематична робота, спрямована на формування персонально ціннісних традицій життя в колективі дає можливість кожному учаснику цих взаємовідносин усвідомити свою особистісну самоцінність.

А. С. Макаренко залишив багату педагогічну спадщину – понад 150 творів (науково-публіцистичні статті, романи, повісті, оповідання, п'єси, сценарії.). Він увійшов у сучасну класичну педагогіку як новатор педагогічної думки, один із засновників теорії та методики колективного виховання. Антон Семенович вбачав ефективність виховання у створенні таких умов, коли вихованці є водночас і вихователями. Наполягаючи на необхідності авторитетності, високої культури, працездатності вчителів, він виступав проти того, щоб вихователь сковував ініціативу учнів у виховному процесі.

Авторське відкриття розвитку дитячого колективу було сформульоване А. С. Макаренко у вигляді цілісної педагогічної концепції, що вже стала класикою світової педагогічної науки. У найбільш концентрованому вигляді макаренківська виховна концепція представлена у вигляді законів розвитку дитячого колективу: закону руху колективу; закону паралельної педагогічної дії; закону спадкоємності поколінь та принципів розвитку дитячого колективу. Його методика колективного виховання актуальна й у наш час.

Формою суспільного благополуччя, на думку А. С. Макаренка, є дисципліна. Дисциплінованість – це результат виховного процесу в цілому, результат зусиль колективу дітей. Формуючи колектив, виховуючи особистість у колективі, запроваджуючи дисципліну, активізуючи моральні стимули, потрібно дбати, щоб перспектива окремої особистості

збігалася з перспективою колективу. Трактування сутності змісту дисципліни демонструє високий рівень педагогічної культури А. С. Макаренка: «Дисципліна в колективі – це повна захищеність, повна впевненість у своєму праві, шляхах і можливостях для окремої особистості». Дисципліна – це мораль, яка стверджує, чого не слід робити, це прагнення вперед до перемоги, до подолання перешкод; це стійка моральна якість, що формується у дітей в результаті виховання та проявляється незалежно від педагогічного впливу.

Авторський підхід до виховання дисципліни, визначений у макаренківській практиці застосування логічних прийомів, засобів і методів, актуальним є і в наш час: якомога більше вимог, якомога більше поваги до особистості; викладання теорії моралі; краса дисципліни, естетика дисципліни: найкращий загін виконує найскладнішу роботу; покарання як шлях розв'язання конфлікту; гра як метод виховання дисципліни. Разом з цим, було обрано мудрий критерій оцінки дисциплінованості – «вчинок наодинці» – якщо ти дієш за загальними правилами й тоді, коли тебе ніхто не оцінює, ти справді дисциплінований.

Важливим інструментом перетворення дитячого колективу в цілому та кожного вихованця зокрема стала система самоврядування, чинниками ефективної роботи якої є: регулювання органами самоврядування всіх сторін життя колективу; урахування специфіки кожної із сторін життєдіяльності колективу в особливостях побудови відповідних органів самоврядування; демократичний централізм як принцип організації самоврядування дитячого колективу; регулярність роботи органів самоврядування; постійна ротація виборних органів з метою надання можливості розвитку лідерських якостей усіх членів колективу; культивування в колективі відносин взаємної залежності, які передбачають уміння наказати товаришу в межах одного напрямку діяльності та підкоритися його наказу в іншій; діалектичне співвідношення педагогічного керівництва й

дитячого самоврядування: чим вище є рівень розвитку самоврядування дитячого колективу, тим більше опосередкованим стає педагогічне керівництво його діяльністю.

Новітні імпульси в реалізації молодіжної політики на теренах національного освітнього простору актуалізують значущість та всезростаючу роль інститутів студентського самоврядування. А. С. Макаренко стояв біля витоків нової теорії та практики дитячого й молодіжного самоврядування, що ґрунтувалося на таких ідеях: самоврядування – важливий важіль функціонування і розвитку виховного колективу; система самоврядування ускладнюється з рухом колективу за перспективними лініями; трудова колонія, її колектив складається з первинних колективів, їх загальнопедагогічна спрямованість – виховання позиції господаря у ставленні до навколишнього світу, самостійності, ініціативи, стимулювання громадської активності; самоврядування повинно сприяти перетворенню колективу на суб'єкт організації своєї діяльності.

Базуючись на підході А. С. Макаренка до визначення сутності педагогічного процесу як взаємного духовного збагачення педагогів і дітей в умовах сприятливого психологічного клімату взаємовідносин, загальної діалогічної культури, інтелектуальної співтворчості, розвиток духовного потенціалу педагога розглядається як завдання найбільшої значущості. Постійну увагу у практичній діяльності та теоретичних узагальненнях А. С. Макаренко приділяв ролі учителя-наставника, а тому важливе значення концентрував на розробці змісту професійної підготовки учительських кадрів, працюючи за такими напрямками як широка загальна освіта незалежно від обраного профілю; програма загальної підготовки повинна бути культуровідповідною, відповідати «духу часу», науково цінною – відтворювати новітні досягнення науки і техніки; загальний рівень вихованості передбачає формування в майбутнього вчителя організаторських здібностей, вольових якостей, емоційної стриманості, обізнаності в галузі літератури, мистецтва, музики, виховання ввічливості, охайності, розвиток

фізичної витривалості, усвідомлення потреби дотримуватися здорового способу життя.

Ідеалом педагога А. С. Макаренка вважав професіонала, здатного розкрити дитині духовні багатства суспільства, виховувати так, щоб вона була не тільки прекрасним працівником, не тільки добропорядним громадянином, а й щасливою людиною. У сучасній науці питанням виховання щасливої дитини опікується наука феліксологія. Уміння виховувати щасливу людину передбачає здатність педагога самому бути щасливим, незважаючи на обставини, інших людей, стосунки з ними. Це перша вимога до духовного потенціалу педагога у взаємодії з колективом і особистістю. Актуалізація духовного потенціалу педагога відбувається в атмосфері відвертості, відкритості, розкриття максимальних можливостей, духовних здібностей і вищих почуттів. Гармонійність і духовність учителя у процесі взаємодії з особистістю і колективом знаходить природний вияв у його інтонаціях, міміці, жестах, мові, духовному змісті висловлювань, педагогічному оптимізмі. Органічність духовного вияву учителя обумовлює непомітність і невимушеність впливу на особистість, саме на цьому наполягав А. С. Макаренко.

В рамках діяльності «[Центру психолого-педагогічної інформації](#)» наукова бібліотека Рівненського державного гуманітарного університету пропонує своїм користувачам бібліографічний покажчик серії «Класики педагогіки» «Учитель. Письменник. Людина» (Антон Семенович Макаренко 1888 - 1939)

Покажчик пропонує видання, які знаходяться у фондах наукової бібліотеки РДГУ, а також корисні інтернет-ресурси. Містить наступні розділи:

- Твори, статті, виступи А. С. Макаренка
- Провідні ідеї педагогіки А. С. Макаренка в сучасній системі навчання та виховання
- Про виховання особистості та колективу у спадщині А. С. Макаренка

- Макаренкознавство. Порівняльна педагогіка. Дослідження спадщини А. С. Макаренка
- Бібліографія життя і діяльності А. С. Макаренка
- Електронні ресурси

Література, що представлена в покажчику експонується однойменною віртуальною виставкою на веб-сайті бібліотеки - <http://library.rshu.edu.ua/index.php/virtualni-vystavki/737-klasiki-pedagogiki>

Твори, статті, виступи А. С. Макаренка

1. Макаренко А. С. Педагогические сочинения : в 8 т. / сост. : Л. Ю. Городин, А. А. Фролов . – Москва : Педагогика, 1983 –1986.

Т. 1. Педагогические произведения 1922–1936 гг. – 366 с.

Т.2. Мари 30 года; ФД-1; Мажор; Честь. – 512 с.

Т.3. Педагогическая поэма. – 512 с.

Т.4. Педагогические произведения 1936–1939 гг. – 400 с.

Т.5. Книга для родителей. – 336 с.

Т.6. Флаги на баинях. – 384 с.

Т.7. [Публицистика 1934–1939 гг.]. – 320 с.

Т.8. Письма; Документы биографического характера; Материалы педагогической и литературной деятельности; Приложения. – 337 с.

2. Макаренко А. С. Книга для батьків / А. С. Макаренко. – Київ : Рад. школа, 1980.

–
327 с.

У цій книзі вміщено дві основні праці видатного українського педагога А. С. Макаренка, створені спеціально для батьків – «Книга для батьків» та «Лекції про виховання дітей». У науковій і художній формі в них яскраво розкриваються складні проблеми виховання дітей в сім'ї. У кінці подані коментарі та примітки. Книга призначена педагогам, студентам, батькам.

3. Макаренко А. С. Методика виховної роботи / А. С. Макаренко. – Київ : Рад. школа, 1990. – 366 с.

До книги ввійшли педагогічні праці А. С. Макаренка з питань теорії та методики організації виховного процесу в школі та з проблем виховання дітей в сім'ї. В цих працях видатний педагог узагальнює досвід своєї роботи в колонії ім. М. Горького, комуні ім. Ф. Держинського та наголошує, що праця носить інструктивно-методичний характер. Чільне місце відведено таким питанням, як самоврядування дітей, покарання, заходи впливу, дисципліна та режим.

4. Макаренко А. С. Педагогическая поэма / А. С. Макаренко . – Харьков : Прапор, 1979. – 628 с.

У творі йдеться про перевиховання неповнолітніх правопорушників в дитячій трудовій колонії під Полтавою, творцем і керівником якої в 1920-ті роки був автор. Описано досвід створення повної педагогічної системи на прикладі колонії для неповнолітніх, перетвореної в дитячу трудову колонію з частковим самоуправлінням. Як висновок, до якого неодноразово у поемі повертається А. С. Макаренко, звучить те, що справжнім педагогом може бути тільки висококваліфікована людина. У дитячому колективі не може бути показного авторитету, не визнають ся переконання, ніби діти можуть любити і цінити тільки таку людину, яка до них ставиться любовно, яка їх нестить. "Я пересвідчився давно, що найбільшу пошану і найбільшу любов діти ... виявляють до інших типів людей. Те, що ми називаємо високою кваліфікацією, впевнене і чітке знання, уміння, майстерність, золоті руки, небалакучість і цілковита відсутність фрази, постійна готовність працювати – ось що захоплює дітей найбільше".

5. Макаренко А. С. Педагоги знизують плечима; Про мій досвід; Методика організації виховного процесу; Проблеми шкільного радянського виховання; Виховання в сім'ї / А. С. Макаренко // Хрестоматія з української класичної педагогіки : К. Ушинський, С. Русова, А. Макаренко, Г. Ващенко, В. Сухомлинський / уклад. В. П. Кравець, О. І. Мешко. – Київ : Грамота, 2008. – С. 223–360.

Хрестоматія вміщує тексти із найважливіших праць А. С. Макаренка. Підбір праць здійснено за надбаннями творчої спадщини видатного педагога. Внесені до цієї книги роботи надруковані із збереженням стилю, орфографії та пунктуації видань, які використані у хрестоматії.

6. Макаренко А. С. Прапори на баштах : повість / А. С. Макаренко ; пер. з рос. О. І. Бандури. – Київ : Веселка, 1981. – 376 с.

Чотирьох «дітей вулиці» випадок звів на невеликій залізничній станції. Через деякий час вони зустрічаються знову в колонії ім. Першого травня. Це дванадцятирічний сирота Ваня Кальченко, Гришка Рижиков, Ванда Стадницька та Ігор Чернявін. Порізному склалася їх доля в колонії. Особливе місце в повісті займає постать начальника колонії Олексія Степановича Захарова. В цьому образі не складно впізнати самого А. С. Макаренка. «Життя триває, і триває боротьба. І триває радість, вже відвойована в життя, і триває любов» - так закінчується ця чудова повість.

7. Хиллиг Г. На путях к научной биографии А. С. Макаренко : [стенограммы всех известных публичных выступлений А. С. Макаренко (1936–1939 гг.) с комментариями автора] / Г. Хиллиг // Постметодика . – 2011. – № 1. – С. 23–26 ; № 2. – С. 23–27 ; № 3. – С. 53–56 ; № 4. – С. 13–17 ; № 5. – С. 53–59.

У статтях наведено стенограми особливо важливих публічних виступів А. С. Макаренка в період з 1936 по 1939 рр. Коментарі відомого німецького вченого-макаренкознавця Гьотца Хілліга до недрукованих раніше в автентичному вигляді текстів дають можливість простежити шлях до їх правок, створюють панораму певних макаренківських натяків, замовчувань.

Провідні ідеї педагогіки Антоні Семеновича Макаренка в сучасній системі навчання та виховання

8. Вербицький В. Провідні ідеї педагогіки А. С. Макаренка в сучасній системі виховання / В. Вербицький // Нова педагогічна думка. – 2014. – № 4. – С. 112–114.

У статті розкривається суть педагогічної системи А. С. Макаренка, проаналізовані основні принципи, методи та засоби виховання крізь призму педагогіки А. С. Макаренка, окреслені роль учителя в суспільстві та шляхи формування педагогічної майстерності.

---

9. Воспоминания о Макаренко : сборник материалов / сост. : Н. А. Лялин, Н. А. Морозова. – Ленинград : Лениздат, 1960. – 348 с.

Особистість Макаренка, його життя та діяльність зображені у збірнику сучасниками, очевидцями його справ, - саме в цьому особлива цінність спогадів. При їх читанні необхідно враховувати, що мова йде про події 20-х та 30-х років, та й самі спогади були надруковані багато років тому.

---

10. Гликман І. З. Уточнення основних понять педагогіки в світлі педагогічних ідей А. С. Макаренка / І. З. Гликман // Інновації в освіті. – 2014. – № 8. – С. 14–24.

Стаття присвячена необхідності уточнення основних педагогічних понять, викликаних фундаментальними науковими відкриттями А. С. Макаренка в галузі теорії виховання.

Обґрунтовуються та подаються уточнені уявлення про суть основних педагогічних наук – педагогіки, дидактики, виховатики – та більш обґрунтовані визначення освіти, навчання та виховання.

11. Грыценко Л. І. Деятельностная основа педагогіки / Л. І. Грыценко // Педагогіка. – 2010. – № 8. – С. 79–84.

В статті розкрито взаємозв'язок діяльності, свідомості та виховання особистості. Єдність виховання та життя, які реалізуються в колективах педагога-новатора, визначає гуманний, природовідповідний і діяльнісний характер педагогіки А. С. Макаренка.

12. Жданова-Неділько О. Г. Феномен успішної педагогічної взаємодії у творчому спадку А. С. Макаренка / О. Г. Жданова-Неділько // Педагогіка і психологія. – 2014. – № 4. – С. 63–70.

З позиції особистісно орієнтованого та аксіологічного підходів розглянуто поняття успішної педагогічної взаємодії, що пов'язана з оцінюванням результату педагогічного впливу. На основі вивчення творчого спадку А. С. Макаренка представлено розуміння професійного успіху як конструктивного імпульсу для особистісного розвитку суб'єктів взаємодії.

13. Илатдинова Е. Ю. Наследие А. С. Макаренко в 1953 – середине 1970-х гг. / Е. Ю. Илатдинова // Педагогика. – 2011. – № 7. – С. 93–101.

В період 1953 – середині 1970-х років відбулась призупинка дослідження спадщини А. С. Макаренка при парадоксальному його впливі на педагогічну практику та «офіційну педагогіку» в зв'язку з підготовкою і втіленням Закону про школу 1958 року. В статті показані позитивні явища та недоліки в реалізації макаренківської практики виховання, організації виробничої праці учнів та формуванні колективу.

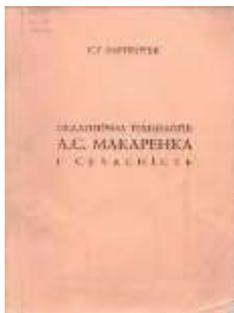
---

14. Карпенчук С. Г. На зорі макаренкознавства : монографія / С. Г. Карпенчук, М. М. Окса. – Мелітополь, 2001. – 98 с.

Дане видання вийшло в рамках договору про співпрацю між кафедрою педагогіки Мелітопольського державного педагогічного університету та лабораторією «Макаренко-реферат» Магдебургського університету.

---

15. Карпенчук С. Г. Педагогічна технологія А. С. Макаренка і сучасність : [монографія] / С. Г. Карпенчук. – Рівне : РДГУ, 2001. – 351 с.

У монографії Карпенчук Світлани Григорівни, доктора педагогічних наук, професора Рівненського державного гуманітарного університету здійснений новий підхід до теоретичного аналізу системи А. С. Макаренка як педагогічної технології в асоціації з актуальними проблемами, пов'язаними з розвитком сучасної педагогічної науки і практики.

16. Карпенчук С. Педагогічні ідеї А. С. Макаренка: гуманістичні контексти / С. Карпенчук // *Нова педагогічна думка*. – 2014. – № 4. – С. 118–123; *Інноватика у вихованні : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, Рівнен. держ. гуманіт. ун-т ; [упоряд.: О. Б. Петренко, Т. С. Ціпан ;*

редкол.: О. Б. Петренко, Н. М. Гринькова, Т. С. Ціпан та ін.]. – Рівне : [РДГУ], 2015. – Вип. 2. – С. 63–74.

У статтях зосереджується увага на одному з провідних компонентів педагогічної системи А. С. Макаренка – гуманізму – основному принципі його теоретико-методичних поглядів та практичного досвіду, виокремлених на основі чотирьох контекстів – гуманістичної методології теоретичної спадщини

А. С. Макаренка, гуманізму його теоретичних концепцій, колективу як середовища, що уможливорює гуманні стосунки його членів, та гуманістичних аспектів різнобічної діяльності колективу. Пропонується перша частина нового погляду на педагогічну спадщину А. С. Макаренка, що синтезована в методолого-теоретичний блок.

17. Карпенчук С. Г. Синтез у педагогічному досвіді А. С. Макаренка : контекстуальний аналіз : [монографія] / С. Г. Карпенчук. – Рівне, 2008. – 297 с.

У монографії аналізуються теоретико-методичні погляди А. С. Макаренка і його практичний досвід у синтезі зі світовою прогресивною думкою періоду, коли він формувався як педагог і розвивався його педагогічний досвід. Окрім цього, в контексті взаємозв'язку його системи із аналогічними їй,

обгрунтовано позиції видатного педагога на методологічному, теоретичному, технологічному та організаційно-методичному рівнях через призму його педагогічної логіки.

18. Антон Семенович Макаренко (1888–1939) // Персоналії в історії національної педагогіки. 22 видатних українських педагоги : підручник для студ. вищ. навч. закладів / А. М. Бойко, В. Д. Бардінова, Л. Л. Безобразова та ін. ; М-во освіти і науки України. – Київ : Професіонал, 2004. – С. 504–529.

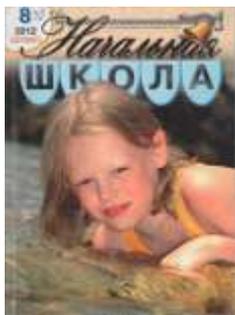
Педагоги, творча біографія яких міститься в даному підручнику, можуть слугувати прикладом, бути взірцем, професійним ідеалом для майбутніх учителів. У спадщині видатних педагогів правильно підкреслюється, що дитина – в центрі навчально-виховного процесу, однак його організатором був і залишається педагог. З позицій сучасного розвитку педагогічної науки слід доповнити, що співробітництво і співтворчість учителя і учня ґрунтуються на свідомій дисципліні, взаєморозумінні та взаємоповазі педагогів та учнів, в їхній самовідповідальності й постійному самотворенні. Саме на цьому завжди наголошував А. С. Макаренко, видатний український педагог.

19. Макаренко : альманах. В 2 вып. / за ред В. В. Морозова. – Москва : Народное образование, 2009. – Вып. 1. – 196 с.; Вып. 2. – 216 с.

В збірниках зібрано найбільш вагомі наукові статті та дослідження педагогічної спадщини А. С. Макаренка як за останні роки, так і попередні праці педагогічної наукової спільноти.

20. Мельничук С. Г. Взгляды А. С. Макаренка на использование перспективы в системе воспитательной работы / С. Г. Мельничук // Начальная школа. – 2012. – № 8. – С. 17–20.

Автор, аналізує педагогічну спадщину видатного педагога та робить висновки, що обов'язковою в початковій школі повинна стати близька перспектива, тому що молодші школярі не можуть жити повноцінним життям, якщо у них попереду немає нічого радісного, захоплюючого, такого, яке б надихало їх до діяльності.

---

21. Мельничук С. Перспектива в системі навчально-виховної роботи молодших школярів: (на основі методики А. С. Макаренка) / С. Мельничук // Початкова школа. – 2008. – № 11. – С. 55–57.

Упродовж тривалого часу навколо педагогічного досвіду А. С. Макаренка велася дискусія, яка не припиняється і тепер, щодо можливостей впровадження його в загальноосвітніх школах та школах іншого типу. Автор у статті аналізує методику А. С. Макаренка щодо організації близької перспективи з учнями початкових класів і радить використовувати її в практиці виховної роботи початкової школи.

---

22. Морозова Н. А. А. С. Макаренко : семинарий / Н. А. Морозова. – 2-е изд., перераб. – Ленинград, 1961. – 240 с.

В цій книзі спадщина Макаренка-письменника та Макаренка-педагога розглядається у поєднанні. Поряд з літературною творчістю представлено науково-теоретичну спадщину видатного педагога.

23. Ніжинський М. П. Життя і педагогічна діяльність А. С. Макаренка : (творчий шлях) / М. П. Ніжинський. – Київ : Рад. школа, 1958. – 296 с.

М. П. Ніжинський-макаренкознавець увійшов в українську історію педагогіки як перший глибокий дослідник спадщини А. С. Макаренка, її прекрасний популяризатор. Він не був класичним "кабінетним" вченим, а вивчав сучасне йому педагогічне життя, узагальнював його в контексті ще радянської виховної парадигми й доносив до широкого учительського загалу. Всебічне вивчення життя і аналіз педагогічної системи А. С. Макаренка займали центральне місце у педагогічній спадщині М. П. Ніжинського. Микола Павлович тривалий час досліджував практичне використання ідей А. Макаренка педагогічними колективами київських середніх шкіл № 47, № 65, № 78, сільської школи-інтернату с. Сутиски Вінницької області, вінницької середньої школи № 4 ім. Д. І. Менделєєва.

24. Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти : зб. наук. пр. : наук. зап. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. Вип. 40 / Рівнен. держ. гуманіт. ун-т ; [редкол.: С. С. Пальчевський, М. С. Янцур, І. Д. Бех та ін.]. – Рівне : РДГУ, 2008. – 175 с.

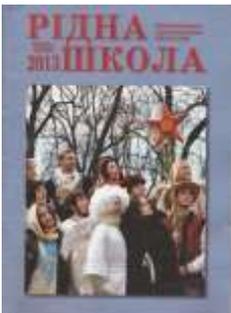
Значна частина матеріалів, зібраних у збірнику наукових праць, присвячена 120 річниці з дня народження видатного українського педагога А. С. Макаренка. Саме цій річниці була присвячена Всеукраїнська науково-практична конференція на тему: «Педагогічне мислення в контексті теоретико-методологічної спадщини А. С. Макаренка і сучасної педагогіки», яка проходила в Рівному (27-28 березня 2008 р.) на базі Рівненського державного гуманітарного університету. У конференції взяли участь педагоги з наукових центрів України: Києва, Харкова, Полтави, Тернополя, Львова, Луцька, Вінниці, Бердянська та ін. Членами редколегії наукового збірника є такі викладачі РДГУ: Пальчевський С. С., Янцур М. С., Вербець В. В., Воробйов А. М., Карпенчук С. Г., Коваль Г. П., Литвиненко С. А., Малафійк І. В., Павелків Р. В., Поніманська Т. І., Тишук В. І., Ямницький В. М.

25. Рибачук І.Г. Дидактичні ідеї в педагогічній спадщині А. С. Макаренка / І.Г. Рибачук // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти : зб. наук. пр. : наук. зап. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту / Рівнен. держ. гуманіт. ун-т ; [редкол.: С. С. Пальчевський, М. С. Янцур, І. Д. Бех та ін.]. – Рівне : РДГУ, 2014. – Вип. 8 (51). – С. 153–156.

У статті проаналізовано основні педагогічні ідеї А.С. Макаренка. Проблеми, мета і засоби навчально-виховного процесу у теоретико-методичній спадщині педагога вивірені часом і є співзвучними з вимогами Концепції навчання дітей та молоді в системі освіти сучасної Української держави.

---

26. Степаненко М. Педагогічна концепція А. С. Макаренка і сучасність : до 125-ї річниці від дня народження видатного українського педагога / М. Степаненко, А. Бойко // Рідна школа. – 2013. – № 1–2. – С. 23–29.

Основа усієї педагогічної творчості А. С. Макаренка закладалася в роки його роботи під Полтавою, у Дитячій трудовій колонії ім. М. Горького (1920-1926 рр.). Започатковані в цей час теоретичні ідеї й організаційно-методичні положення були принципово важливими для всієї його педагогічної системи; вони перевірялися на практиці, творчо розвивалися відповідно до нових суспільно-політичних умов. А.С. Макаренко писав: «Що б я не робив потім, початок усе-таки потрібно буде шукати в колонії».

---

27. Фролов А. А. Идеи свободы и целесообразности в теории педагогики А. С. Макаренко / А. А. Фролов // Педагогика. – 2013. – № 2. – С. 87–96.

Педагогика А. С. Макаренка та її методологія характеризуються в контексті ідей свободи та відповідності в порівнянні з іншими концепціями педагогіки. У статті доводиться неспроможність визначення його систем та методу в поняттях: «муштра», формування лише «зовнішньої поведінки», «пригнічення особистості» соціумом, колективом.

---

28. Фролов А. А. Наследие А. С. Макаренко и современность: идеи свободы и "трудового хозяйствования" / А. А. Фролов // Педагогические технологии. – 2014. – № 3. – С. 19–24.

Основоположене значення в творчості А. С. Макаренка має ідея свободи; в нерозривному зв'язку з колективізмом та солідарністю вона стала одним із головних факторів прогресу суспільства та людини, історії, культури та цивілізації.

---

29. Фролов А. А. Приоритеты педагогики А. С. Макаренко: освоение наследия / А. А. Фролов, Е. Ю. Илатдинова // Народное образование. – 2012. – № 5. – С. 267–272.

Освоєння спадщини А. С. Макаренка як соціального педагога-реформатора продовжується. Воно завжди стає особливо актуальним на переломних етапах соціально-економічного розвитку.

30. Фролов А. А. Разработка наследия А. С. Макаренко как фактор развития современной педагогики (постановка проблемы) / А. А. Фролов // Методика викладання природничих дисциплін у вищій і середній школі : міжнар. наук.-практ. конф. XIX Каришинські читання : зб. наук. пр., 17-18 трав. 2012 р. – Полтава : [Полтав. нац. ун-т ім. В. Г. Короленка],

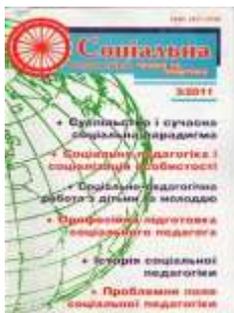
2012. – С. 46–48.

Автор підкреслює, що першочергове значення має зміст макаренківської спадщини, його якість, особливо унікальне в світовій історії органічне поєднання педагогічної практики (з 1905 р., 27 років, в тому числі 17 років успішного керівництва педагогічними закладами) та теоретичної роботи в педагогіці, а також плідне поєднання діяльності педагога з роботою письменника та публіциста, суспільного діяча. Також автор наголошує і на тому, що цей класик педагогіки, найбільш близький по часу нашій сучасності та найбільш авторитетний в світі, - наш вітчизняний педагог.

31. Хархан Г. Д. Виховання сім'янина в педагогічній спадщині А. С. Макаренка / Г. Д. Хархан // // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2010. – № 1. – С. 66–71.

У статті розглядаються деякі ідеї виховання особистості сім'янина в педагогічній спадщині А. С. Макаренка, а саме, в єдності суспільної моралі та статевого виховання; провідної ролі сім'ї у вихованні сім'янина (батьківський приклад, авторитет, поведінка, погляди, ідеали); спільного виховання дівчат та хлопців у різних видах діяльності: навчання, гра, спорт, творчість, праця; диференційованого підходу до проведення бесід для хлопчиків та дівчаток з питань статі; підвищення педагогічної культури батьків у статевому вихованні молодого покоління.

32. Цибулько Л. Г. Організація виховної роботи з безпритульними дітьми та дітьми-сиротами в історії й теорії педагогіки / Л. Г. Цибулько // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2011. – № 3. – С. 107–110.

Метою статті є вивчення й порівняння роботи видатних педагогів Я. Корчака, А. Макаренка, Й. Песталоцці, В. Сороки-Росинського у контексті організації виховного процесу з дітьми-сиротами та безпритульними дітьми. Для реалізації зазначеної мети застосовано метод індукції й виділено спільні ідеї в поглядах великих педагогів.

33. Цимбалюк І. Сутність гуманістичних цінностей і орієнтирів розвитку особистості у педагогічній спадщині А. С. Макаренка / Іван Цимбалюк // Нова педагогічна думка. – 2014. – № 4. – С. 124–126.

У статті висвітлено результати аналізу концептуальних підходів до організації трудового навчання і виховання у контексті ідей А. С. Макаренка щодо сутності гуманістичних цінностей і орієнтирів розвитку особистості.

Про виховання особистості та колективу у спадщині А. С. Макаренка

34. Беляев В. И. Социально-педагогическая система А. С. Макаренко / В. И. Беляев // Педагогика. – 2013. – № 2. – С. 103–111.

В статті обгрунтовано соціально-педагогічну концепцію А. С. Макаренка про перевиховання, системоутворюючим елементом якої є ціль як ідеальне представлення результатів діяльності, що породжує визначені ідеї для її досягнення. Система «ціль-ідея-принцип» складає теоретичну основу представленої

концепції.

35. Гарбера Н. П. Методичні рекомендації з організації у школі-інтернаті дитячого самоврядування за системою А. С. Макаренка / Н. П. Гарбера // Виховна робота в школі. – 2016. – № 11. – С. 51–54.

Системний підхід до виховання А. С. Макаренка характеризував так: «Справжня суть виховної роботи полягає зовсім не у ваших розмовах з дитиною, не в безпосередньому впливі на дитину, а в організації її життя». Отже, колектив як головний технологічний елемент системи А. Макаренка є найважливішою умовою успішного виховання.

36. Гриньова В. М. Система студентського самоврядування в контексті макаренківської спадщини / В. М. Гриньова, Ю. П. Кращенко // Педагогіка і психологія. – 2014. – № 4. – С. 57–63.

У статті розглянуто сучасний стан виконання Закону "Про вищу освіту" щодо студентського самоврядування в контексті макаренківських педагогічних ідей.

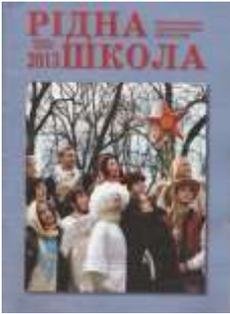
37. Гриценко Л. И. Социальное воспитание и свобода личности в педагогике А. С. Макаренка / Л. И. Гриценко // Педагогіка. – 2013. – № 2. – С. 97–102.

В статті виділені умови, які забезпечують розвиток свободи вихованців, їх особистостей в закладах А. С. Макаренка. Дається характеристика позиції педагога-новатора з питань свободи особистості, показані шляхи вирішення ним проблеми взаємозв'язку особистості та суспільства.

38. Давидюк Н. Теоретико-методологічні засади формування колективу вихованців позашкільного навчального закладу в контексті творчої спадщини А. С. Макаренка / Н. Давидюк // Нова педагогічна думка. – 2014. – № 4. – С. 115–117.

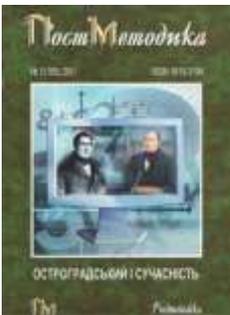
У статті охарактеризовано теоретико-методологічні засади формування колективу вихованців позашкільного навчального закладу в контексті творчої спадщини А. С. Макаренка; узагальнено підходи до розкриття змісту поняття «колектив», його ознак, складу та структури; акцентовано увагу на особливостях гармонізації відносин особистості та колективу, ефективних умовах його формування.

39. Дічек Н. А. С. Макаренко і проблема "морально дефективного дитинства" в ранньорадянський період / Н. Дічек // Рідна школа. – 2013. – № 1–2. – С. 15–22.

Серед видатних вітчизняних педагогів, які поєднували в собі талант вихователя і письменницьке обдарування, тонке знання психології дитини і дар науковця, хист публіциста і громадського діяча, безперечно, одне з чільних місць, посідає Антон Семенович Макаренко. Його постать і педагогічна діяльність донині викликають численні гострі дискусії. З моменту видруку першої статті про досвід роботи А. Макаренка (1925) і до сьогодні побачило світ понад тисячу публікацій різного формату і тематики, присвячених його особі та спадщині.

---

40. Козлова О. Г. Підприємницька діяльність А. С. Макаренка як складова управління Полтавською трудовою колонією ім. М. Горького / О. Г. Козлова // Постметодика. – 2013. – № 1. – С. 55–63.

В статті охарактеризовано підприємницьку діяльність А. С. Макаренка у процесі управління Полтавською трудовою колонією ім. М. Горького. Виокремлено етапи реалізації підприємництва: аналітико-проектувальний, організаційно-діяльнісний, координаційно-коригувальний, рефлексивно-узагальнюючий. На основі аналізу управлінських дій педагога подано характерні ознаки кожного етапу.

---

41. Лебединцев В. Б. Самоуправление в учебно-воспитательном процессе: идеи А. С. Макаренко в XXI веке / В. Б. Лебединцев // Воспитание школьников. – 2011. – № 3. – С. 20–29.

Самоуправління – це і засіб організації колективних навчальних занять, і мета освіти. Автор аналізує використання структури самоуправління, створеної А. С. Макаренком і адаптованої стосовно колективних навчальних занять.

42. Музика О. Л. Педагогічна спадщина А. С. Макаренка і сучасні підходи до розвитку здібностей / О. Л. Музика // Педагогіка і психологія. – 2008. – №3–4. – С. 15–26.

А. С. Макаренко випередив свій час, поклавши в основу розвитку особистості не індивідуальний розвиток, а створення такої ситуації, в якій цей індивідуальний розвиток був більш ймовірний. Автор статті зазначає, що розвиток особистості настільки полідетермінований, що може служити моделлю для синергетичних досліджень.

43. Ткаченко А. В. Трудова комуна ім. Ф. Е. Дзержинського: декотрі несприятливі чинники формування інноваційного досвіду / А. В. Ткаченко // Педагогіка і психологія. – 2014. – № 4. – С. 50–56.

Автор докладно аналізує негативне адміністративне тло для діяльності А. С. Макаренка в Трудовій комуні ім. Ф. Е. Дзержинського як деструктивний чинник реалізації його інноваційної виховної системи. Розкриває зміст суперечливих стосунків педагога з очільниками комуни, за архівними документами встановлює факти неупорядкованості кадрової політики адміністрації, непрофесіоналізм, кримінальні та аморальні вчинки її вільнонайманих працівників.

---

44. Фролов А. А. Административное управление и самоуправление в педагогике А.С. Макаренко / А. А. Фролов // Педагогика. – 2011. – № 10. – С. 57–64.

Управління педагогічним закладом в педагогіці А. С. Макаренка характеризується як єдність адміністративного керівництва та самоуправління, взаємодія старшого і молодшого покоління в колективі, об'єднаному господарчо-трудою та навчальною діяльністю. В статті показано обмеженість, дилетанство у розумінні багатьох аспектів макаренкознавчої спадщини.

---

45. Фролов А. А. Единство воспитания, социализации и развития личности в педагогике А. С. Макаренко / А. А. Фролов, С. И. Аксенов // Педагогика. – 2014. – № 9. – С. 87–92.

Досліджуючи спадщину А. С. Макаренка, автор підкреслює, що видатний педагог вважав соціалізацію базовим компонентом виховання, що не виключає відносної її самостійності як педагогічного явища. Соціалізацію необхідно визначати як «педагогіку всього суспільства», тому що вона в тій чи іншій мірі представлена у всіх сферах суспільного життя, захоплюючи одночасно і дорослих, і дітей.

---

46. Ярмаченко Н. Д. Педагогическая деятельность и творческое наследие А. С. Макаренко : кн. для учителя / Н. Д. Ярмаченко. – Киев : Рад. школа, 1989. – 191 с. – (Педагогическая библиотека).

В книзі розглядаються актуальні положення педагогічної спадщини А. С. Макаренка про колектив як важливу умову і засіб виховання, про поєднання навчання та виробничої практики та ін.

Макаренкознавство. Порівняльна педагогіка. Дослідження спадщини Антона Семеновича Макаренка

47. Абаринов А. Испытание властью : Киевский период жизни Макаренко (1935-1937 гг.) / А. Абаринов, Г. Хиллиг. – Марбург, 2000. – 200 с. : ил.

Тема даного біографічного дослідження не нова, але до цього часу мало розкрита. І не виключено, що поступове виявлення важливих фактів цього неспокійного та важкого етапу життя великого педагога ХХ століття дасть поштовх новим відкриттям. В книзі Г. Хілліг не тільки опирається на

«сухі» суспільні архівні джерела, а й на епістолярні матеріали, щоденникові записи та спогади.

48. Береговой Я. Макаренко, Сухомлинский и Ващенко: противотояние или приемственность / Я. Береговой // Педагогічна майстерня. – 2013. – № 11. – С. 20–27.

Автор аналізує та співставляє педагогічні погляди трьох видатних українських педагогів-гуманістів Г. Ващенка, А. Макаренка та В. Сухомлинського.

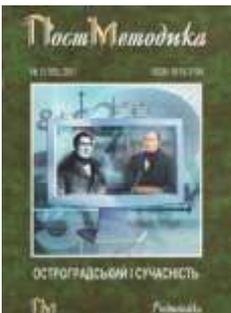

49. Бойко А. М. Еволюція взаємин Г. Ващенка й А. Макаренка: ретроспектива і проєкція на сучасність / А. М. Бойко // Шлях освіти. – 2012. – № 3. – С. 35–39.

В статті розкрито еволюцію відносин Г. Ващенка й А. Макаренка. Обґрунтовано спільне і відмінне в їх світогляді й творчості, доцільність проєкції висновків та узагальнень Г. Ващенка на сучасність і виховну перспективу.

---

50. Бондар Т. О. Видатний марбурзький макаренкознавець: нарис про Гьотца Хілліга / Т. О. Бондар // Постметодика. – 2011. – № 3. – С. 13–17.

*Унікальність Гьотца Хілліга полягає в тому, що він є першопрохідником у створенні справжньої наукової біографії А. С. Макаренка й адекватним дослідником спадщини видатного педагога. **В цілому** за майже п'ятидесятирічну науково-дослідницьку діяльність Г. Хілліг опублікував понад 250 праць, присвячених дослідженню життя і творчого спадку А. С. Макаренка.*

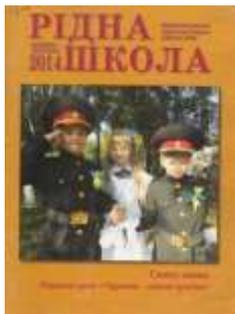
51. Гриньова М. Спадщина А. С. Макаренка: колективне дослідження кафедри педмайстерності ПНПУ ім. В. Г. Короленка / М. Гриньова, А. Ткаченко // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2013. – № 2. – С. 41–51.

У статті наголошується, що, хоч досвід А. С. Макаренка методологічно складний, все ж слід шукати підстави для розуміння унікальності його постаті саме в особливостях методології вирішення виховних завдань. З іншого боку не до кінця пізнана методологія Макаренка зумовила розмаїття шляхів сучасного освоєння його спадщини. Неоціненна роль в цьому кафедри педагогічної майстерності та менеджменту ПНПУ ім. В. Г. Короленка як загально визнаного центру світового макаренкознавства.

52. Калінська А. Проблеми економічного виховання в педагогічній спадщині А. С. Макаренка та В. О. Сухомлинського / А. Калінська // Географія та основи економіки в школі. – 2010. – № 5. – С. 32–34.

Автор статті розглядає та аналізує проблеми економічного виховання в педагогічній спадщині А. С. Макаренка та В. О. Сухомлинського, робить висновки, що у багатьох напрямках педагогічної науки, зокрема в напрямі економічного виховання, видатні педагоги випередили свій час.

53. Моргун В. Педагогіка добра: від А. Макаренка та В. Сухомлинського до О. Захаренка й І. Зязюна / В. Моргун // Рідна школа. – 2014. – № 8–9. – С. 61–66.

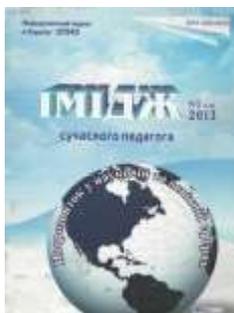
Стаття присвячена гуманній педагогіці видатних українських та світових лідерів ХХ–ХХІ ст.: А. Макаренка, В. Сухомлинського, О. Захаренка, І. Зязюна. Розкриваються таємниці їх педагогічного досвіду, джерелом якого є трудова народна педагогіка.

54. Остапйовський І. Актуальність ідей К. Д. Ушинського та А. С. Макаренка у формуванні професійного іміджу педагогів / І. Остапйовський // Нова педагогічна думка. – 2014. – № 2. – С. 205–207.

У статті здійснено аналіз поглядів К. Д. Ушинського та А. С. Макаренка на формування професійного іміджу педагога. Даний аналіз дозволив розкрити бачення поглядів видатних педагогів на важливість володіння вихователем словом, мімікою, жестами у здійсненні впливу на формування позитивної думки в оточення про нього.

---

55. Самодрин А. В. І. Вернадський і А. С. Макаренко: концептуалізація шляхів створення розумної школи / А. Самодрин, Л. Поркіна // Імідж сучасного педагога. – 2013. – № 1. – С. 6–10.

У статті автор актуалізує проблеми становлення ноосфери в контексті педагогічної науки, підкреслюючи значення наукового та педагогічного спадку В. І. Вернадського та А. С. Макаренка.

---

56. Сметанський М. І. Педагогічна альтернатива В. О. Сухомлинського / М. І. Сметанський // Педагогіка і психологія. – 2013. – № 4. – С. 23–30.

На основі аналізу педагогічної спадщини, автор статті порівнює педагогічні погляди А. Макаренка і В. Сухомлинського. Розглядає теоретичні положення існуючої тоді педагогічної системи, на які спрямував свою критику В. О. Сухомлинський.

57. Степанова Л. А. А. С. Макаренко и В. А. Сухомлинский: преимственность педагогических феноменов / Л. А. Степанова // Педагогіка. – 2014. – № 1. – С. 104–111.

В статті зроблено спробу порівняння ідей та підходів А. С. Макаренка та В. О. Сухомлинського. Також зроблено висновки, що видатні педагоги діяли в різних умовах, йшли різними шляхами, по-своєму вели особистість до повного розкриття, але їх об'єднує глибоко гуманне уявлення про шляхи до соціально, морально та психологічно здорового дитинства та юнацтва, втіленням якого є Щаслива Людина з почуттям власної гідності, без якої немає ні культури, ні демократії.

---

58. Фролов А. А. Джон Дьюи и Антон Макаренко: две вершины социальной педагогики XX века / А. А. Фролов, С. И. Аксёнов // Народное образование. – 2013. – № 6. – С. 89–97.

Імена Д. Дьюї та А. С. Макаренка вперше пов'язав німецький історик та педагог О. Анвайлер: «Педагогіка XX століття має небагато діячів, чие значення виходить далеко за рамки їх батьківщини. Може бути, їх тільки четверо : американець Джон Дьюї, італійка Марія Монтесорі, німець Георг Кершенштейнер і – українець Антон Семенович Макаренко. Серед них в світі найбільш популярним є Макаренко».

---

59. Фролов А. Людина в системі виробництва: "соціальний капітал" Ф. Фукуями і "господарювання" А. С. Макарєнка / А. Фролов // Шлях освіти. – 2010. – № 2. – С. 35–37.

Американський соціолог Ф. Фукуяма порушив питання про «культурний вимір економічного життя». На матеріалі про соціально-економічний розвиток людства в різні епохи та про сучасне становище різних держав він доводить: вагомим чинником формування економічної політики є культура. Фундаментальне соціологічне дослідження Ф. Фукуяма відкриває нові можливості до осмислення та розробки спадщини А. С. Макарєнка, соціального педагога-реформатора, визнаного в світі класика педагогіки.

---

60. Хиллиг Г. Макарєнка в год "Большого террора" / Г. Хиллиг. – Марбург, 1998. – 200 с. – Текст парал. рос. і нім. мовами.

Дане дослідження відомого вченого-макарєнкознавця Г. Хилліга присвячено життю та діяльності А. С. Макарєнка в сумно відомому 1937 році. Це був рік, коли, віддавши понад тридцять років педагогічній діяльності, Макарєнка вирішив стати письменником-професіоналом. Навколо особистості видатного педагога та його біографії зібралось немало міфів. Г. Хилліг обережно користується сумнівними відомостями, перевіряючи та оцінюючи їх. В книзі автор подає багато нових відомостей, відкриттів, цікавих роздумів, які збагачують наше уявлення про діяльність та особистість видатного педагога.

Бібліографія життя і діяльності А. С. Макаренка

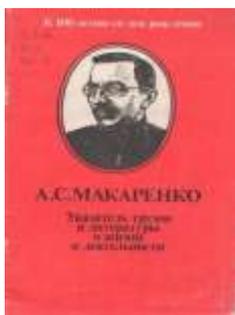
61. Гриньова М. Спадщина Макаренка і педагогічні пріоритети сучасності / М. Гриньова // Шлях освіти. – 2009. – № 3. – С. 47.

В статті йдеться про створений колективом ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського бібліографічний покажчик «Спадщина А. С. Макаренка і педагогічні пріоритети сучасності: 1991-2008 рр.», присвячений 120-річчю від дня його народження, який доповнив серію «Видатні педагоги світу».

62. А. С. Макаренко : библиографический указатель / под ред. Н. А. Сундукова. – Москва : Изд-во Акад. пед. наук РСФСР, 1959. – 136 с.

Бібліографічний покажчик із фондів наукової бібліотеки Рівненського державного гуманітарного університету буде корисним для дослідників (науковців та студентів) творчості видатного педагога-новатора А. С. Макаренка.

63. А. С. Макаренко : к 100-летию со дня рождения : указатель трудов и литературы о жизни и деятельности / сост. А. В. Жилина, Н. Д. Скворцова ; науч. ред. Л. Ю. Гордин. – Москва : Педагогика, 1988. – 56 с.

Покажчик вміщує твори А. С. Макаренка, літературу про його життя та педагогічну діяльність, а також видання, які відображають досвід творчого застосування ідей видатного педагога в сучасній теорії та практиці виховання.

64. А. С. Макаренко : 1888–1939 : бібліографічна пам'ятка / уклад. І. Т. Бонішко ; Львів. держ. наук. б-ка. – Львів, 1968. – 11 с.

Посібник містить описи творів А. С. Макаренка в українських перекладах, а також джерел про видатного педагога, виданих до 1968 року.

65. А. С. Макаренко : указатель трудов и литературы о жизни и деятельности / сост. И. М. Рудаева, И. М. Турич. – Москва : Педагогика, 1978. – 80 с.

Бібліографічний посібник видано у 1978 році на допомогу як вчителям середніх навчальних закладів, так і дослідникам творчості видатного педагога сучасності.

66. Педагогические идеи А. С. Макаренко в практике современной школы: (к 90-летию со дня рождения) : рекомендательный указатель / сост. И. М. Рудаева, И. М. Турич ; Гос. науч. пед. Б-ка им. К. Д. Ушинского. – Москва, 1978. – 56 с.

Посібник містить книги, статті із збірників, вчених записок, журналів і газет, виданих за період 1959-1977 рр.

67. Педагогічне мислення в контексті теоретико-методичної спадщини А. С. Макаренка і сучасної педагогіки : наук.-допом. бібліогр. покажч. л-ри / уклад : М. П. Мельникович, Л. М. Буравкова. – Рівне : РДГУ, 2008. – 90 с.

В бібліографічний покажчик включені книги, публікації із періодичних видань та наукових збірників, які представлені в фондах наукової бібліотеки Рівненського державного гуманітарного університету та присвячені творчості педагога-реформатора А. С. Макаренка. Матеріал систематизовано за тематичними розділами. В межах розділів джерела розташовано в алфавітному порядку.

Інтернет-ресурси

68. Березин К. И. Приезд А. М. Горького в Куряж : Воспоминания. Архив А. М. Горького (МОГ-1-34-1 [Электронный ресурс] / К. И. Березин. – Режим доступа : <http://www.makarenko.edu.ru/gorkyill.htm>. – Заголовок с экрана.

69. Інноваційність ідей А. С. Макаренка в педагогіці ХХІ століття : монографія [Електронний ресурс] / за ред. О. А. Дубасенюк. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2013. – 304 с. – Режим доступа : http://eprints.zu.edu.ua/12926/1/макаренко_монографія__А_4_послєднєня.pdf. – Заголовок з екрана.

70. Мероприятия, посвященные 125-летию со дня рождения А. С. Макаренко : презентация [Электронный ресурс] . – Режим доступа : <http://www.myshared.ru/slide/353266/>. – Заголовок с экрана.

71. О педагогике А. С. Макаренко : Ч. I [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.youtube.com/watch?v=JiRAgk9T2l4>. – Заголовок с экрана.

72. О педагогике А. С. Макаренко : Ч. II [Электронный ресурс]. – Режим доступа : https://www.youtube.com/watch?v=yomSI8_f3lk. – Заголовок с экрана.

73. О педагогике А. С. Макаренко : Ч. III [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.youtube.com/watch?v=63Gi3XqDz4o>. – Заголовок с экрана.

74. Педагогическая поэма : фрагмент из фильма 1955 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.youtube.com/watch?v=aqM-4P-VXTo>. – Заголовок с экрана.

Показчик авторів

Абаринов А.	47	Давидюк Н.	38
Аксенов С. И.	45	Дічек Н.	39
Аксенов С. И.	58	Дубасенюк О. А.	69
Бандура О. І.	6	Жданова-Неділько О. Г.	12
Бардінова В. Д.	18	Жилина А. В.	63
Безобразова Л. Л.	18	Илатдинова Е. Ю.	13
Беляев В. И.	34	Калінська А.	52
Береговой Я.	48	Карпенчук С. Г.	14, 15, 16, 17
Березин К. И.	68	Козлова О. Г.	40
Бех І. Д.	24, 25	Кравець В. П.	5
Бойко А.	26	Лебединцев В. Б.	41
Бойко А. М.	18, 49	Лялин Н. А.	9
Бондар Т. О.	50	Мельникович М. П.	67
Бонішко І. Т.	64	Мельничук С. Г.	20, 21
Буравкова Л. М.	67	Мешко О. І.	5
Вербицький В.	8	Моргун В.	53
Гарбера Н. П.	35	Морозов В. В.	19
Гликман И. З.	10	Морозова Н. А.	9, 22
Гордин Л. Ю.	63	Музика О. Л.	42
Городин Л. Ю.	1	Ніжинський М. П.	23
Гринькова Н. М.	16	Окса М. М.	14
Гриньова В. М.	36	Остапйовський І.	54
Гриньова М.	51, 61	Пальчевський С. С.	24, 25
Гриценко Л. И.	11, 37		
Петренко О. Б.	16		

Рибачук І. Г.	25
Рудаєва І. М.	65, 66
Самодрін А.	55
Скворцова Н. Д.	63
Сметанський М. І.	56
Степаненко М.	26
Степанова Л. А.	57
Сундуков Н. А.	62
Ткаченко А. В.	43, 51
Турич І. М.	65, 66
Фролов А. А.	1, 27, 28, 29, 30, 44, 45, 58, 59
Хархан Г. Д.	31
Хиллиг Г.	7, 47, 50, 60
Цибулько Л. Г.	32
Цимбалюк І.	33
Ціпан Т. С.	16
Янцур М. С.	24, 25
Ярмаченко Н. Д.	46

Зміст

Передмова.....	4
Твори, статті, виступи А. С. Макаренка.....	11
Провідні ідеї педагогіки Антона Семеновича Макаренка в сучасній системі навчання та виховання.....	15
Про виховання особистості та колективу у спадщині А. С. Макаренка.....	26
Макаренкознавство. Порівняльна педагогіка. Дослідження спадщини Антона Семеновича Макаренка.....	32
Бібліографія життя і діяльності А. С. Макаренка.....	38
Інтернет-ресурси.....	41
Показчик авторів.....	42

Бібліографічний покажчик

Учитель. Письменник. Людина

(Антон Семенович Макаренко
1888-1939)

Відповідальний за випуск: **С. Н. Грипич** – доцент,
директор наукової бібліотеки РДГУ.

Укладачі: **С. Н. Грипич** – доцент,
директор наукової бібліотеки РДГУ;
   Н. В. Марчук – гол. бібліограф наукової
бібліотеки РДГУ
   Л. В. Ковальчук – зав. інформаційно-
бібліографічним відділом

*Комп'ютерний набір та
художнє оформлення*   **В. С. Різун** – провідний бібліотекар
наукової бібліотеки РДГУ.

Формат 60*84 1/16
Папір офсетний. Гарнітура Times.
Тираж 100 прим.
Наукова бібліотека РДГУ

